

VANDA ZABORSKAITĖ
(g. 1922)

Filologijos hab. daktarė, profesorė, literatūrologė, Lietuvos Mokslų akademijos narė korespondentė, rašytojų sąjungos narė.

Viena iš kompetentingiausių lietuvių literatūros tyrinėtojų ir propaguotojų V. Zaborskaitė gimė Vaškuose (Pasvalio raj.) 1922 m. gruodžio 24 d. Nuo 1924 m. gyveno Panevėžyje. Mokėsi Mergaičių gimnazijoje. 1940/1941 m. I-osios sovietinės okupacijos metais gimnazijas padarius mišriomis, dalis Mergaičių gimnazijos mergaičių "mainais" buvo perkeltos į Berniukų gimnaziją, ją pervardinus į I-ąją vidurinę mokyklą. Taip Vanda 1941 m. baigė vyrišką I-ąją vidurinę mokyklą.

Buvo aktyvi visuomenininkė. Priklausė skautų ir "nelegaliai" veikusiai ateitininkų organizacijoms. Dalyva-

vo "Meno kuopos" veikloje. 1940/1941 m.m. buvo išrinkta į kuopos valdybą. Kartu su kuopos nariais P. Dreviniu, P. Aukštikalnyte, A. Mališausku, M. Margyte, V. Daunoru ir kt. daug prisidėjo prie tradicinių Aukštaitijos krašto mokinių literatų "sąlėkių" organizavimo. V. Zaborskaitė prisimena, kad "Paskutinioji abitūros egzaminų savaitė sutapo su pirmųjų išvežimų tragedija. Apie išleistuves niekas negalvojo. Birželio 22 d. prasidėjo karas. Atestatus atsiėmė gimnazijos raštinėje. Kiekvienam buvo pridėta Lenino (Stalino?) biografijos knygelė. Visas jas sumetėme nuo tilto į Nevėžį. Su viltim laukėm ateities, nenujausdami, kokiais neįsivaizduojamais pavidalais ji mums atsiskleis".

1941-aisiais įstojo į Vilniaus universitetą. Uždarius universitetą, pradėjo dėstyti lietuvių k. ir literatūrą Panevėžio Mergaičių gimnazijoje, kurioje užsibuvo 1943-1945 m. Du metus (1945-1947) mokytojavo Vilniaus S. Nėries vidurinėje mokykloje. Baigusi universitetą, 1947-1950m. mokėsi Mokslų akademijos aspirantūroje. 1950 m. buvo priimta dėstytoja į Vilniaus universiteto lietuvių literatūros katedrą. Po įvairių ideologinių kliūčių, 1957 m. apgynė daktarės disertaciją. Tačiau greit teko universitetą palikti. 1961 m. kaip ideologiškai nepatikima buvo atleista (tiksliau, išvaryta) iš universiteto. Gabią ir perspektyvią mokslininkę profesorius J. Jurginis priglaudė Mokslų akademijos Istorijos institute. Čia parašiusi ir apgynusi habilitacinį darbą apie Maironio kūrybą, 1971 m. tapo habilituota daktare.

Nuo 1971 m. dirbo Vilniaus Pedagoginio instituto visuotinės literatūros katedroje. 1973 m. suteiktas profesorės vardas. Atkūrus nepriklausomybę, 1992-1994 m. buvo Švietimo ir kultūros ministerijos Ugdymo turinio departamento direktore.

V. Zaborskaitė labai produktyvi mokslininkė, parašiusi daug knygų, vadovėlių. Tai—"Realizmo klausimai

1905-1917 m. literatūros kritikoje" (1957), studija apie Motiejų Strijkovskį (1965), "Eilėraščio menas" (1965, 1970), "Šimtas literatūros mįslių" (1966), "Maironis" (1968, 1987), "Prie Lietuvos teatro ištakų" (1981), "Trumpa lietuvių literatūros istorija 11-12 kl.", I d. (2000), II d. (2001). Viena ar su bendraautoriais sudarė šiuos leidinius: "Poetika ir literatūros mokslas" (1978, 1988), "Lietuvių literatūros skaitiniai 1904-1940", X kl. (Su R. Norkevičiene, 1991), "Skaitiniai" 9 kl. (Su L. Abraityte, 1992, 1994), J. Lebedžio neužbaigtą pomirtinį veikalą "Lietuvių kalba XVII-XVIII visuomeniniame gyvenime". Apie darbų vertę galima spręsti iš to, kad kai kurių leidimai buvo pakartoti.

Be to, ji išvertė G. Abramovičiaus "Literatūros mokslo įvadą" (1955), T. Hejerdalo "Aku-aku" (1963), B. Šklovskio "Levas Tolstojus" (kartu su V. Petrausku), G. Lesingo traktatą "Žmonijos auklėjimas", "Laokoną" (kartu su kitais), G. Hegelio "Estetiką", O. Waltzelio "Literatūrologinius tekstus".

Daug straipsnių literatūros, jos dėstymo metodikos, švietimo, klausimais išspausdino įvairiuose periodiniuose leidiniuose.

Mokslininkė palaiko ryšius su savomis V. Žemkalnio ir J. Balčikonio gimnazijomis, kuriose prabėgo moksleiviška jaunystė. 1984 m. kartu su buvusiais "Meno kuopos" nariais poetu J. Graičiūnu ir vertėju D. Urbu, lankydamosi pas literatus, paliko unikalų "Testamentą", skatinantį jaunosius literatus tęsti prieškarinio tradicijas. Jis baigiamas prasmingais ir viltingais palinkėjimais: "Kai tik istorinės sąlygos leido, kūrėsi draugijos, vaidintojų ir dailininkų sambūriai – "Aidas", "Daina", o paramos reikalingiems švietė "Žiburėlis". Geriausiai mūsų tėvų kartos žmonės paruošė dirvą, klimatą ir sėklą, kuri sudygusi gražų pulkelį rašytojų, menininkų, kultūros ir mokslo veikėjų, išėjusių per Bitės auklėjimo avilį, Dobilo "Meno kuopos" lau-

ką, Salomėjos Lakštingalos mokyklą ir Zikaro auksinių rankų studiją. Mūsų kartos veiklos vaisiai kuklūs, užtat kelyje į juos didi buvo mūsų širdžių kaitra. Jūs, jaunieji, perimkite mūsų veiklos estafetę. Laimingai, derlingai tęskite šioje žemėje kultūros sėją, pralenkite mus ir širdies kaitra, ir savo veikalais – to mes nuoširdžiai iš Jūsų tikimės”.

Čikagoje išleista “Lietuvių enciklopedija”, apibendrinama jos plačiašakę veiklą, rašo: “Savo darbuose pasižymi subtilia įžvalga ir yra viena pagrindinių Lietuvos dabartinių literatūros istorikų” (LE, 36 t., 1969).